

BENE KRISZTIÁN PhD, DR. HABIL

bene.krisztian@pte.hu

történész, egyetemi docens, dékán (PTE BTK)

Mítoszok, csapatszellem és valóság: a Francia Idegenlégió

Myths, Esprit de Corps and Reality: The French Foreign Legion

ABSTRACT

Each major military formation has its own history and myth, which changes and evolves with the actions of its units on the battlefield. In the case of the French Foreign Legion, there are two parallel myths: a negative (demonising) myth and a positive (canonising) myth. The Legion's role is fundamental in the construction of this myth, both through its actions and through its intervention in the process to its own advantage. Three elements (memory, history and present expectations) are involved in this myth-making process, and the Legion has been able to manage these interactions, to control the evolution of the myth by preserving traditions and by disseminating an image that reinforces the legion (*legiomania*), in the face of what is known as *legiophobia*. The esprit de corps that characterises the unit contributes to this successful propaganda activity, so that the unit's "internal policy" (commemorations, rites, traditions) is largely supported by its "external policy" (PR, interviews, publications, documentaries, etc.). The present paper will attempt to present a brief history of this world-renowned and recognised unit and will then use this historical background to examine the myths surrounding the unit and the specific team spirit that has a fundamental influence on the image of the unit.

KEYWORDS

French Foreign Legion, Myths, Esprit de Corps, Troop History, Traditions.

DOI 10.14232/belv.2025.2.2

<https://doi.org/10.14232/belv.2025.2.2>

Cikkre való hivatkozás / How to cite this article:

Bene Krisztián (2025): Mítoszok, csapatszellem és valóság: a Francia Idegenlégió. Belvedere Meridionale vol. 37. no. 2. pp 24-36.

ISSN 1419-0222 (print)

ISSN 2064-5929 (online, pdf)

(Creative Commons) Nevezd meg! – Így add tovább! 4.0 (CC BY-SA 4.0)

(Creative Commons) Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)

www.belvedere-meridionale.hu

BEVEZETÉS

Gyarmati múltjának és a világpolitikában betöltött – folyamatosan változó mértékű – szerepének köszönhetően Franciaország jelentős tapasztalatokkal rendelkezik azon a téren, hogy miként tudja érdekeit a leghatékonyabban érvényesíteni még a saját európai hatalmi központjától távol eső régiókban is. Ennek a fellépésnek politikai, gazdasági, kulturális és katonai összetevői egyaránt vannak. Az esetleges fegyveres érdekérvényesítésnek számos formája létezik, azonban Franciaország általában az Idegenlégiót hívja segítségül, amely megalakulása óta mindig megbízható védelmezője a francia érdekeknek.

Minden jelentős katonai alakulat rendelkezik saját történettel és mítosszal, amely a különítményeknek a harcmezőkön folytatott tevékenységével együtt változik és fejlődik. A Francia Idegenlégió esetében két párhuzamos mítosz létezik: egy negatív (démonizáló) és egy pozitív (kanonizáló) mítosz. Mindkettő a valóságon alapul, de céljaiknak megfelelően egyes jelenségeket eltúloznak, felerősítenek, valamint szelektálnak ezek között. A Légió szerepe alapvető fontosságú e mítosz építésében, egyrészt tettei, másrészt a folyamatba a saját javára történő beavatkozása révén. Ebben a mítoszteremtési folyamatban három elem (az emlékezet, a történelem és a jelen elvárásrendszere) működik közre, a Légió pedig képes volt kezelni ezeket a kölcsönhatásokat, felügyelni a mítosz alakulását a hagyományok megőrzésével, valamint az úgynevezett *legiofóbiával* szemben a *legiomániát* erősítő kép terjesztésével. Az alakulatra jellemző *esprit de corps* (csapatszellem) hozzájárul ehhez a sikeres propagandatevékenységhez, így az egység „belpolitikája” (megemlékezések, rítusok, hagyományok) nagymértékben támogatja „külpolitikáját” (PR, interjúk, kiadványok, dokumentumfilmek stb.).

A jelen tanulmány megkísérli bemutatni e világszerte ismert és elismert egység rövid történetét, majd eme történelmi háttér alapján megvizsgálja az egységet övező mítoszok kialakulását, valamint azt a sajátos csapatszellemet, amely alapvetően befolyásolja az alakulatról fennálló képet.

A FRANCIA IDEGENLÉGIÓ TÖRTÉNETE

Az Idegenlégió, amelyet elsősorban a gyarmati műveletekben való részvételre hoztak létre, vezető szerepet játszott a francia gyarmatbirodalom terjeszkedésében és védelmében több kontinensen. Bár eredetileg nem erre a feladatra szánták, fennállása során többször is bevetették a francia érdekek képviseletében az európai hadszíntereken. Az 1830-as években a spanyol karlista háborúban harcolt,¹ az 1850-es években részt vett a krími háborúban,² majd a második

¹ BLOND 2008. 43–52.

² DE GMELINE 2016. 105–113.

olasz függetlenségi háborúban,³ 1870–71-ben a francia–porosz háborúban,⁴ valamint az első világháború harcaiban Franciaországban és a Balkánon.⁵

Az ez utóbbiban való részvétel különösen veszteségteljes volt. Az Idegenlégiónak a Nagy Háború kitörése előtt mindössze 8800 tagja volt,⁶ de ez a szám gyorsan nőtt, amikor a francia hatóságok 1914-ben engedélyezték, hogy az országban élő külföldiek a háború idejére jelentkezzenek az egységbe. A különböző nemzetiségű önkéntesek özönlöttek a toborzóirodákbba, és a háború végéig 42 883 fő felelt meg a kötelező orvosi alkalmassági vizsgálaton és kezdhette meg katonai szolgálatát.⁷ A harctéren elszenvedett veszteségek azonban olyan súlyosak voltak, hogy a háború elején megalakított és Franciaországban bevetett négy menetgyalozezredet 1915. november 11-én egyetlen ezred kötelékébe vonták össze. Ez az alakulat a háború végéig Franciaországban harcolt, miközben elszenvedett veszteségeit folyamatosan új jelentkezőkkel pótolták.⁸ A veszteségek pedig súlyosak voltak: a konfliktus végére az Idegenlégió mintegy 35 000 embert veszített, ebből 11 000 fő halt meg és 1200 fő tűnt el.⁹ Az alakulat azonban nemcsak áldozatokat hozott, hanem kiemelkedő eredményeket is elért a harcok során, amit a parancsnokság számos kitüntetéssel ismert el. Ennek eredményeként a háború végére az Idegenlégió menetezrede a francia fegyveres erők második legtöbb kitüntetést kapott egysége volt, ami a francia hadsereg alakulatainak számát tekintve kivételes teljesítmény.¹⁰

Ez a helytállás is hozzájárult ahhoz, hogy a konfliktus végét követően a francia vezérkar a gyarmati rendfenntartó műveletekben a korábbinál nagyobb szerepet szánt az Idegenlégiónak. Az első lépés a létszám növelése volt, ezért a meglévő állandó egységek (a Légio 1. és 2. gyalozezrede) mellett 1920-ban Marokkóban a korábban Franciaországban harcoló menetezred tagjaiból megalakult a 3. gyalozezred,¹¹ majd 1922-ben az 1. gyalozezred 1. zászlóaljára támaszkodva és nagyszámú új jelentkezővel kiegészülve létrejött a 4. gyalozezred.¹² 1930-ban korábban önálló zászlóaljak összevonásával létrehozták az 5. gyalozezredet Francia Indokínában,¹³ 1939-ben pedig Szíriában megalapították a 6. légiós gyalozezredet a korábban ott szolgáló egységekre alapozva.¹⁴

Az Idegenlégió ugyan a győztesek oldalán fejezte be a második világháborút, az odavezető út azonban rögös volt, számos vereség és súlyos veszteségek fémjelezték. Utóbbiak nemcsak az 1940-es franciaországi hadjárat során, hanem az 1944–45-ös franciaországi és németországi harcok során is igen magasak voltak, tehát a Légio a stratégiai helyzettől függetlenül csak nagy áldozatok árán tudta teljesíteni a feladatait. Ennek okai a kiképzés hiányosságaiban, az elavult

³ BERGOT 1972. 69–71.

⁴ MAHUAULT 2013. 17–70.

⁵ PORCH 1994. 395–446.

⁶ COMOR 2013. 323.

⁷ BERGOT 1984. 13.

⁸ Service Historique de la Défense (a továbbiakban SHD) GR 26 N 862/2. 2e régiment de marche du 2e régiment étranger: J.M.O. Le 1er janvier 1915 - le 11 novembre.

⁹ PORCH 1994. 444.

¹⁰ BERGOT 1984. 98.

¹¹ MONTAGNON 1999. 182.

¹² SHD GR 12 P 81. Dossier 1. 4e Demi-Brigade de la Légion Étrangère. Historique, p. 6.

¹³ THOUMELIN 2013. 75.

¹⁴ SHD GR 4 H 257/3. Dossier 3: Groupement de légion étrangère, devenu 6e régiment étranger.

taktikában és az eltérő harctéri tapasztalatokban rejlettek – vagyis a gyarmati hadszíntereken kiképzett Légio egyszerűen nem volt felkészülve a modern hadviselés kihívásaira egy európai nagyhatalom reguláris hadereje ellen.¹⁵

A második világháborút követően a francia gyarmati adminisztrációnak Indokínában súlyos válsággal kellett szembenéznie. A francia kormánynak szándékában állt helyreállítani a háború során elvesztett korábbi fennhatóságát Indokínában, aminek következtében 1945. december 19-én felkelés robbant ki Hanoiban Ho Si Minh vezetésével.¹⁶ A francia főparancsnokság igyekezett minden mozgósítható egységét a távoli hadszíntérre irányítani, így a légios egységek többségét is bevetették a konfliktusban.¹⁷ Annak ellenére, hogy a francia expedíciós hadtestben a légiosok számszerűleg kisebbségben voltak (az állomány mintegy 15%-át alkották), az Idegenlégio volt a francia erők egyik elitalakulata, amelyet a legnehezebb helyzetekben használtak fel.¹⁸ Az Indokínában elszenvedett francia vereséget követően az Idegenlégio részt vett az algériai függetlenségi háborúban, amely újabb francia kudarccal végződött. Az alakulat ezt követően békefenntartó műveletekben vett részt a volt gyarmati területeken Afrikában, a Közel-Keleten és a korábbi Jugoszláviában. A francia hadsereg állandó részeként alegységei többsége jelenleg Aubagne-ban állomásozik, miközben közreműködik a tengerentúli régiók (Francia Guyana, Mayotte stb.) és az anyaország biztonságának fenntartásában.¹⁹

A LÉGIÓSOK NEMZETISÉGE ÉS LÉTSZÁMA

A Légio soraiban napjainkban 156 ország állampolgárai teljesítenek szolgálatot. Mivel az önkéntesek életkorának felső határa 40 év, így nagy katonai tapasztalattal rendelkező újoncok is csatlakozhatnak az alakulathoz. Ez a széles körű merítési lehetőség és a jelentkező magas száma magától értetődő módon biztosítja a magas színvonalú kiválasztási folyamatot. Jelenleg az Idegenlégioba jelentkező nyolc jelöltből végül átlagosan csupán egy főt vesznek fel a különböző felmérések után. Ennek a szelektálásnak köszönhetően a Légio olyan magas harcértékű alakulat, amelynek hatékonyságát széles körben elismerik. Ebből kifolyólag – és a francia állampolgárok életének megkímélése érdekében – a francia politikai vezetés rendszeresen alkalmazza a légiosokat különböző katonai missziókban szerte a világon.²⁰

A Légiohoz csatlakozó önkéntesek száma 1962-ig meghaladta a 600 000 főt. Az újoncok többsége általában politikai és gazdasági problémákkal küzdő területekről érkezett (és érkezik napjainkban is). A jelentkezők hagyományosan főként európaiak voltak, de törökök, észak-afrikaiak és ázsiaiak is előfordultak közöttük. Az első világháborúig az újoncok elsősorban a Franciaországgal keletről és délről határos európai területekről érkeztek. A két világháború közötti változékony politikai helyzet miatt Közép- és Kelet-Európából is jelentős számban érkeztek önkéntesek, ami a második világháború lezárultát követően tovább fokozódott. Ebben az időszakban a közép-európai önkéntesek száma igen magas volt. Ezt követően a nemzetiségi

¹⁵ PORCH 1994. 575–577.

¹⁶ BONNECARRÈRE 2006. 57.

¹⁷ MONTAGNON 1999. 309–312.

¹⁸ CADEAU – COCHET – PORTE 2021. 573–574.

¹⁹ Lásd BLOND 2008.

²⁰ O'MAHONEY 2010. 104–105.

arányok a világ különböző régióinak politikai helyzetében bekövetkezett változásoknak megfelelően alakultak. A legnagyobb létszámban csatlakozó önkéntesek nemzetiségi megoszlás szerint (1962-ig): a németek (210 000), az olaszok (60 000), a belgák (50 000), a franciák (50 000), a spanyolok (40 000), a svájciak (30 000), a lengyelek (10 000), az oroszok (6 000), az osztrákok (5 000), a görögök (4 000), a magyarok (4 000), a csehek (4 000) és a jugoszlávok (3 000).²¹

Fontos szem előtt tartani, hogy a Légióba történő toborzás a francia hadvezetés mindenkori igényei szerint zajlott. Az alakulat viszonylag magas létszámmal rendelkezett a Harmadik és a Negyedik Köztársaság alatt. Érdekes módon a források nem adnak teljesen pontos számadatokat, mivel a fennmaradt nyilvántartásokban sok a hiányosság. Ugyanakkor a kutatások viszonylag megbízható képet nyújtanak a Légió létszámának alakulásáról az egység születésétől napjainkig. 1914-ig a légiosok átlagos létszáma 5000 és 11 500 között mozgott (a magasabb számot 1900-ban érték el). Az első világháború alatt megkönnyítették a külföldi önkéntesek toborzását, hogy növeljék a különböző hadszíntereken bevethető katonák számát, így több mint 20 000 ember szolgált egy időben a Légióban (a konfliktus során összességében ennek a többszöröse). A két háború közötti időszakban a marokkói és levantei hadműveletek megnövelték a bevethető katonák iránti igényt, így a létszám 33 000 főre emelkedett. Ezt a mozgalmas időszakot 1933 és 1939 között nyugodtabb évek követték, amelyekre az állami kiadások csökkentése és egy 20 000 fő körüli légios létszám volt jellemző. A második világháború kitörése fordulópontot jelentett, mivel a külföldi önkéntesek intenzív toborzása igen magas létszámot eredményezett: 1940-ben 49 000 főt. Ezt követően a franciaországi hadjárat során elszenvedett veszteségek, a fegyverszüneti megállapodások és a háború idejére jelentkező önkéntesek elbocsátása a létszám nagyarányú csökkenéséhez vezetett, ebből kifolyólag a háborús évek alatt kevesebb mint 15 000-en szolgáltak az egység soraiban. A világháborút követően újból felpörgették a toborzást, hogy az új távol-keleti hadszíntéren, Indokínában a felkelő csapatok ellen harcoló légios alakulatokat feltöltsék, így a Légió létszáma 1953-ban meghaladta a 36 000 főt. Az algériai háború során ez a szám magas szinten maradt, majd az 1960-as évek elején csökkenni kezdett.²² Napjainkban a Légió elsősorban a minőségre épít, nem a mennyiségre, ezért a légiosok száma az elmúlt évtizedek során 8 és 9 000 fő között stabilizálódott.²³

Bár a francia fegyveres erők e különleges egysége közel két évszázados fennállása során jelentős változásokon ment keresztül, mégis sikerült világszerte legendákkal és mítoszokkal övezett hírnevet szereznie. Ezek a változatos és ellentmondásos történetek régóta léteznek és nagy hatást gyakorolnak az alakulat megítélésére, ezért érdemes őket közelebbről is megvizsgálni.

AZ IDEGENLÉGIÓ ÖVEZŐ MÍTOSZOK

A történelmi valóság nyomot hagy a kollektív emlékezetben, majd idővel mítosszá alakul át. A jelentős eseményeket, személyeket és intézményeket a dicsőség és a mitikus legenda glóriája övezi. Az így kialakuló mítosz ugyanúgy lehet valós, mint a lelkes rajongók (*mitománok*) vagy ellenlábások által kreált negatív illúzió is. Az Idegenlégio esetében mindkét típus jelen van, és ma is nagymértékben befolyásolja az alakulatról alkotott képet. A történelem során számos

²¹ COMOR 2013. 645–647.

²² HALLO 2007. 145–169.

²³ O'MAHONEY 2010. 106.

katonai egységnek megvolt a maga mítosza: a római légiónak, a középkori lovagoknak, az amerikai tengerészgyalogságnak, a sort pedig még hosszan lehetne folytatni. Az Idegenlégio mítosza is fokozatosan jött létre az idők során, ma pedig már versenyre kel más – múltbeli és jelenkori – egységek mítoszaival. Ez a saját életét éli, időről időre felerősödik, majd háttérbe szorul. A napi hírek mellett jelen van az irodalmi és filmes alkotásokban, amelyek ugyanúgy alakítják fejlődését, mint az alakulat által a valóságban véghezvitt tettek.²⁴

A 19. század első felében a Légio még viszonylag ismeretlen maradt, így mítosza többé-kevésbé spontán módon jelent meg és fejlődött. A francia közvéleményt kezdetben csupán az alakulat gyarmati hadműveletek során végzett katonai tevékenységei érdekelték. Aztán az 1870-es évektől kezdődően, amelyet az elzászi-lotaringiaiak Légióba való belépése fémjelez, egyre inkább az ember – személyiségével és származásával együtt – került a francia közvélemény érdeklődésének középpontjába. A Légio legendájának kialakulását ebben az időszakban több tényező is támogatta: a hősiesség iránti fokozott igény (romantika), a gyarmati imperializmus, a francia–német ellenségeskedés, az értelmiségi közvetítők megjelenése és a sajtó szerepének növekedése. Ezzel párhuzamosan számos leírás és kép jelent meg a Légioról külső szereplőknek köszönhetően. Mindezeknek köszönhetően a 19. század végére a nagyközönség már számos forrásból viszonylag adatgazdag módon ismerte meg az alakulat tevékenységét.²⁵

Ekkorra tehető az Idegenlégioval kapcsolatos két ellentétes mítosz kialakulása is: az egyik egy negatív töltetű (amely demonizálja a Légiót), a másik pedig egy pozitív hangvételű mítosz (amely kanonizálja az alakulatot). Alapvetően mindkettő az igazságon alapul, de saját céljaiknak megfelelően eltúlozzák, felerősítik és szelektálják a tényeket. Az előbbi 1837 óta létezik, és rendszeresen felerősítik – különösen a sajtóban és az irodalomban. Ezek a művek főként a Légio negatív vonásait hangsúlyozzák, mint például a légiosok brutális viselkedését, a kemény életkörülményeket, a kegyetlen büntetéseket stb. Mindemellett a Légio kanonizálása során az alakulat erényeit, katonai kvalitásait, pozitív emberi tulajdonságait, tevékenységeit (pl. útépítések) helyezik előtérbe, melynek során a légios közösséget egyfajta „világi lovagrendként” mutatják be, ahol az önkéntesek a kiképzés és a katonai szolgálat során a korábban elkövetett hibáikat maguk mögött hagyják és egy jobb életet kezdenek. Ebben a folyamatban kiemelt szerepet játszik a katonai kiképzés, amely keretbe foglalja a mítosz fejlődését, miközben a *legiofóbia* helyett a *legiomániát* támogató víziót terjeszt.²⁶

A pozitív mítosz nagyszabású előtérbe helyezése a két világháború között kezdődött, amikor Paul-Frédéric Rollet tábornok – az Idegenlégio első felügyelője 1931 és 1934 között –, akit a „Légio atyjának” is neveznek, elkezdte megszervezni az alakulat megalakulásának századik évfordulóját ünneplő rendezvénysorozatot, amelynek során olyan hagyományokat teremtett, amelyek elősegítették a légios romantika széleskörű elterjedését. A tábornok három éven át dolgozott az ünnepségek előkészítésén, hogy méltó módon emlékezzenek meg az alakulat százéves tevékenységéről. A centenáriumnak számos figyelemre méltó eleme volt, amelyek nyomot hagytak a Légio hagyományain. Mindenekelőtt egy nagyszabású emlékművet állítottak az elesett légiosok tiszteletére. Az alkotás egy szabálytalan alakú ónixpiramis, amelyen egy pálmákat ábrázoló talapzat helyezkedik el, amelyen egy bronzfüzérekkel díszített földgömb

²⁴ COMOR 2013. 633–634.

²⁵ LARROUMET 2004. 37–47.

²⁶ COMOR 2013. 636–638.

fekszik, körülötte pedig négy, különböző korszakokból származó légios szobra áll őrt. A kilenc méter magas emlékmű építését a légiosok által felajánlott adományokból finanszírozták. Érdekes módon 1931. április 30-án, Camerone évfordulóján avatták fel, és nem március 9-én, a légio megalakulásának évfordulóján. Az épületen arany betűkkel a következő feliratok olvashatók: „A Légiótól az elesetteknek”, valamint „Becsület és hűség”. Egy emlékkönyvet is kiadtak, amely ismerteti az egység történetét, zászlóit és egyenruháit, valamint a Légiónak szentelt művek teljes bibliográfiáját. A kötet 1931-ben jelent meg, majd 1958-ban, 1976-ban és 1981-ben – folyamatosan frissített adatokkal – újra kiadták. Az évforduló előkészületei során Rollet összevonta a leszerelt légiosok különböző egyesületeit és megalapította a Franciaországi, Gyarmati és Külföldi Veterán Légiosok Egyesületeinek Szövetségét (*Union des Sociétés d'Anciens Légionnaires de France, des Colonies et de l'Etranger*), amelynek utódja, az Idegenlégios Veterán Egyesületek Szövetsége (*Fédération des Sociétés d'Anciens de la Légion Étrangère*) ma is létezik. A légios ezredek felvonultak az ünnepségen, és ez volt az első alkalom, hogy a légios utászok bőrkötényben, fejszével a vállukon és szakállasan vettek részt egy ilyen felvonuláson, amely napjainkra nagyon erős és tartós hagyománnyá vált (ma is ők vonulnak fel elsőként Párizsban a július 14-i ünnepségeken a Légio képviselőjeként). Ugyanezen a napon nevezték ki Rollet-t az Idegenlégio felügyelőjévé, amely pozíciót külön az ő számára hoztak létre, majd 1934-ben nyugdíjba vonulása után megszüntették (és csupán 1948-ban az Idegenlégio műszaki felügyelője néven hozták újból létre, hogy aztán 1984-ben az Idegenlégio jelenlegi parancsnoki posztja váltsa fel).²⁷

A „Légio atyja” komoly erőfeszítéseket tett az egységen belüli csapatszellem megerősítése érdekében, valamint azért is, hogy az Idegenlégio pozitív, vonzó és romantikus képet közvetítsen a nagyközönség felé. Ez az elképzelés kedvező fogadtatásra talált a nyilvánosság körében, amely egyre nagyobb érdeklődést tanúsított a légiosok iránt. A Légiót gyakran úgy mutatták be, mint egy ideális helyet, ahová a hazájukat különböző okokból elhagyó emberek érkezhettek, hogy új életcélt találjanak és vezekeljenek a múlt hibáiért. Ezen megközelítés szerint a különböző nemzetiségű katonák harmóniában élnek együtt, szoros barátságokat kötnek és számíthatnak feljebbvalóik támogatására. Ebben az idealizált Légióban vasfegyelem uralkodik, ami hozzájárul a nyugati civilizációt fenyegető barbár népek ellen vívott háborúk sikeréhez. A közreadott – idealizált – kép szerint a légiosok általában magányos férfiak, akik felkeltik a szebbik nem érdeklődését, ugyanakkor nagylelkűek és bármikor készek segíteni a rászorulókon. Mindemellett az átlagos légios messze nem tökéletes, mert sok alkoholt fogyaszt, időnként pedig a kétségbeesés vagy a rossz hangulat spontán, nehezen igazolható tettekre készíti: dezertálásra vagy öngyilkosságra. Ez az abnormális viselkedés a múltjával magyarázható, amit el akar felejteni, tehát nem az ő hibája.²⁸ Rendszeresen kiemelik, hogy a légios béketeremtő, aki a távoli országokat éppúgy a civilizáció felé tereli fegyvereivel, mint a szerszámaival, tehát nem csupán harcos, hanem egyszersmind építő is.²⁹

A két világháború közötti időszakban számos lejárato kampányt indítottak a Légio ellen azok az országok, amelyek állampolgárai tömegesen csatlakoztak az egységhez. Ezen országok közül Németország volt a legaktívabb, mivel 1924 és 1937 között a németek tették ki a Légio

²⁷ DE GMELINE 2016. 320–324.

²⁸ LARROUMET 2004. 55–71.

²⁹ MAHUAULT 2013. 9–10.

önkénteseinek mintegy felét.³⁰ Ez a részvétel a német hatóságok részéről növekvő ellenérzéshez vezetett, ezért megpróbálták negatív képet kialakítani a Légioról, hogy polgáraikat eltántorítsák a csatlakozástól.³¹ Ezeket a „légióellenes” propagandakampányokat a sajtó, az irodalom, a plakátok és a mozi segítségével folytatták. A légiósokat alutáplált, brutális, kemény fegyelem alatt élő embereknek ábrázolták, akik hatalmas veszteségeket szenvednek a francia lobogó alatt teljesített szolgálatuk során. Paradox módon ez a tevékenység is hozzájárult a Légio népszerűsítéséhez, mivel az széles körben a korábbinál is ismertebbé vált, a légiósok élete pedig sokak számára eseménydúsnak, egzotikusnak, katonásnak és egy nemes ügy szolgálata iránt elkötelezettnek tűnt.³²

A légiósokról alkotott sajátos kép a második világháború alatt, valamint az 1945-től az 1960-as évekig tartó indokínai és algériai dekolonizációs háborúk során erősödött fel. Ehhez nagymértékben hozzájárult a Szabad Francia Erők soraiban tevékenykedő 13. légiós könnyűdandár helytállása is a világégés során.³³ Az Idegenlégió kulcsszerepet játszott az indokínai és algériai háborúkban, ahol a légiós egységek minden nagyobb hadműveletben fontos szerepet játszottak és súlyos veszteségeket szenvedtek.³⁴

A pozitív mítosz által közreadott légiós környezet egy olyan heroikus világként jelenik meg, amelyben a légiós a hős archetípusa. Az ilyen hős létezése a Légio-ba való megérkezésével kezdődik, ahol az egyén az egység iránti elkötelezettségével születik újjá. Maga mögött hagyja a múltját és lehetőséget kap arra, hogy jóvátegye korábbi bűneit, hiszen a Légio az újjászületés helye. Szolgálatában fizikai megpróbáltatásokat kell leküzdenie, többek között a világ négy sarkában vívott ádáz harcokat, így igen kemény kiképzésen esik át. Ez teszi lehetővé számára, hogy kemény és képzett harcosná, igazi hivatásos katonává váljon. Ezeknek a képességeknek köszönhetően kitünteti magát a csatákban és hozzájárul Franciaország dicsőségéhez. A légiósok időnként azért cselekednek, hogy megmentse ártatlan emberek életét, még akkor is, ha szembe kell szállniuk esetenként érzéketlen feletteseikkel. Ez a nehéz és veszélyes élet a légiós megváltásához vezet, mivel szolgálata során becsületes emberré válik. A díszegyenruhát viselő, a felvonulásokon mindig kifogástalan öltözkémben megjelenő légiós elegáns, a kaland és az egzotikum aurája vesz körül. Erős személyiség, szélsőséges érzésekkel, így a legjobbra és a legrosszabbra is képes. A 20. század második felében a francia közvélemény nagyra értékelte és rokonszenvesnek találta ezt a képet, amelyet elősegítettek a harctéri eredmények és a légiósok viszonylagos elszigeteltsége a francia társadalomtól. Ebből kifolyólag az Idegenlégió mindennapi valóságának ismerete nélkül a közvélemény pozitív képet alkotott a légiósokról, amely egyfajta „romantikus mítosznak” is tekinthető – és az alakulat kiemelkedően sikeres marketing-tevékenységét is dicséri.³⁵

Ugyanakkor létezik a Légioról egy negatív kép is, amely ugyanebben az időszakban erősödött meg a társadalom egyes rétegeiben. Ez számos tényezőre vezethető vissza: a német állampolgárok nagy számban történő toborzására, az alakulat részvételére a dekolonizációs háborúkban,

³⁰ PORCH 1994. 496–501.

³¹ Lásd NEVIASKI 2012.

³² COMOR 2013. 531.

³³ Lásd COMOR 1988.

³⁴ MONTAGNON 1999. 307–385.

³⁵ LARROUMET 2004. 111–145.

valamint a légiósok beilleszkedési nehézségeire, miután visszatértek a francia anyaországba. Ez az ellenérzés elválaszthatatlan az algériai háborúhoz kapcsolódó általános negatív érzelmektől, amelyek igen jelentősek voltak a korszakban. Az Idegenlégió egyes ezredei emellett részt vettek az 1961-es puccsban is, amelynek következtében felmerült az alakulat feloszlításának gondolata is (végül csupán egyetlen egység, az 1. légiós ejtőernyős ezred jutott erre a sorsra).³⁶

A negatív mítosz szerint a világháború utáni időszakban a légiósok egy részének előélete meglehetősen kétes volt, mivel az esetek többségében Németországból és Olaszországból, a fasizmus felé forduló ellenséges országokból érkeztek. A valóságban az Idegenlégió soraiban nagyon kevés volt a korábban a Waffen-SS kötelékében szolgáló katona vagy háborús bűnös – bár valóban akadtak ilyenek –, de a baloldali francia propaganda felfújta részvételük mértékét, és ezt az egység presztízsének csorbitására használta fel. Ugyanakkor ez a számszerűleg jelentős német jelenlét bosszantotta a német hatóságokat is, akik szintén kampányt indítottak a Légió lejáratására, sőt a német származású légiósokat dezertálásra ösztönözték.³⁷ A Légiót azért is támadták, mert kiskorúakat fogadott be a soraiba. Elsősorban a belga, a svájci és a német kormány kampányolt a gyakorlat ellen, amelynek valóságtartalmát ugyanakkor nem lehet egyértelműen megerősíteni. A fentiekre alapozva számos fórumon hangoztatták, hogy a légiósok bűnözők, akik botrányosan viselkednek és veszélyt jelentenek másokra. Ennek eredményeképpen a légiósokat szörnyetegeknek állították be, akik brutálisan lépnek fel a civil lakossággal szemben. Ez a sötét kép még rosszabbá vált az 1961-es puccs után, amikor a légiósokra egyes hivatalos szervek Franciaország területi integritását fenyegető veszélyként tekintették. Az algériai háború lezárultával a Légiót a francia anyaországba helyezték át, ami nagy érdeklődést váltott ki, ugyanakkor ezt a hazatelepülést a baloldal hevesen bírálta, mivel a légiósok érkezését a francia népre leselkedő veszélynek tekintette. Utóbbi képviselői szerint a katonák „gyarmati” (azaz erőszakos) viselkedése megakadályozza őket abban, hogy beilleszkedjenek a francia társadalomba, mely jelentősen eltérő szokásokkal rendelkezik. Ugyanakkor a későbbiekben a tények nem támasztották alá ezt a félelmet.³⁸

A Légió parancsnoksága idejekorán felismerte az alakulatról alkotott pozitív kép megerősítésének fontosságát. Ehhez olyan személyi állományra volt (és van) szüksége, amelynek viselkedése és teljesítménye képes felkelteni a nagyközönség érdeklődését és elismerését. Ennek megvalósításához a legfontosabb eszközt a csapatszellemben találta meg.

CSAPATSZELLEM AZ IDEGENLÉGIÓBAN

Ez a sajátos összetartozás-érzés, amelyet csapatszellemnek neveznek, az egységen kívül és belül egyaránt megnyilvánul olyan elemeken keresztül, mint az egyenruha, a kitűzők, a zászlók, a dalok, valamint a mindennapi rítusok, például a napirend vagy az alakulat történetéhez kapcsolódó ünnepek.³⁹

Az 1980-as években készült a légiósok Becsületkódexe, amely az Idegenlégió szabályait és értékeit foglalja össze, és útmutatót nyújt a különböző kultúrákból érkező újoncok számára. Ez

³⁶ DE GMELINE 2016. 507–516.

³⁷ THOUMELIN 2013. 73–138.

³⁸ LARROUMET 2004. 155–200.

³⁹ COMOR 2013. 354.

a dokumentum etikai és esztétikai értékeket tartalmaz, és hivatkozási pontként szolgál minden légios számára, akiknek kívülről meg kell tanulniuk azt. Fontosságát hangsúlyozza az a tény, hogy a francia hadsereg a légiosok szabályrendszerére alapozva készítette el a francia katona 11 pontból álló becsületkódexét. A légios Becsületkódex 7 pontja a következő:

1. *Légios, te Franciaországot becsülettel és hűséggel szolgáló önkéntes vagy.*
2. *Nemzetiségre, fajra, vallásra való tekintet nélkül minden légios a bajtársad. Mindig úgy bánssz velük, mintha egy családhoz tartoznátok.*
3. *Erőd a hagyománytisztelet, a parancsnokaidhoz, a fegyelemhez és a bajtársiassághoz való ragaszkodás, erényeid a bátorság és a lojalitás.*
4. *Büszke vagy légios mivoltodra, ezt mindig elegáns öltözkéddel, a mindig méltóságteljes, de szerény viselkedéssel, a mindig tisztán tartott körleteddel mutatod ki.*
5. *Elikatonaként keményen gyakorolsz; fegyveredet úgy gondozod, mint a legbecsesebb kincsedet, állandóan gondoskodszt fizikai erőnlétedről.*
6. *A feladat szent, azt teljes mértékben, mindenáron végrehajtod, ha kell, műveletek során, életed kockáztatásával is.*
7. *Indulat és gyűlölet nélkül harcolsz, tiszteled a legyőzött ellenséget, és sosem hagyod hátra halottaidat, sebesültjeidet vagy fegyvereidet.*⁴⁰

A Légio zászlóira hímzett jelmondat eredetileg „Érték és fegyelem” volt, amelyet 1920-ban a „Becsület és hűség” (a francia hadsereg többi alakulatában megszokott „Becsület és haza” helyett) váltott fel, mivel a besorozott férfiak nem hazájuk hadseregében szolgálnak, hanem egy katonai alakulathoz tartoznak, amelyet hűségesen kell szolgálniuk. Ugyanakkor a légios ezredeknek saját jelmondataik is vannak, amelyek egy bizonyos tulajdonságot jelölnek: például a 13. könnyűdandár jelmondata a latin nyelvű „More Majorum” kifejezés, ami azt jelenti: „Az ősök szokása szerint”. Ezt a sajátos és ellentmondásos hovatartozást fejezi ki a Légio másik jelmondata: „Legio Patria Nostra” („A légio a mi hazánk”). A Légio menedéket nyújt azoknak az önkénteseknek, akiknek el kellett hagyniuk a hazájukat, ezért szolgálatuk alatt az alakulatnak tartoznak hűséggel, nem pedig saját országuknak. Ugyanakkor a légiosoknak nem kell megtagadniuk hazájukat, mivel szabadon megtarthatják eredeti állampolgárságukat, és a beleegyezésük szükséges ahhoz, hogy harcba küldjék őket saját országuk ellen.⁴¹

A Légiónak két hagyományos színe van: a zöld és a skarlátvörös, amelyek a légios egyenruha vállpántjainak is a színei. Ezeket a színeket 1915-ben tették hivatalossá, és a Légio zászlóin és jelvényein egyaránt megjelennek. A zöld szín jelenléte az egyenruhában fokozatosan egyre inkább elterjedt, mivel ez lett a nyakkendő, majd a légios lovasság által viselt barett, zokni és mellény színe. A légios öltözet különleges jellemzője a kék öv, amely a légiosok díszegyenruhájának megkülönböztető jegyév vált. A hétlángú gránát szimbólum megtalálható a zászlókon, valamint az egyenruhák vállpántjain és a barettjelvényeken is. Az 1870-es években tették hivatalossá, formája az idők során többször változott, és a Légióban ma is széleskörben használják. A légiosok egyenruhájának legjellegzetesebb eleme a fehér kepi, amelyet az 1850-es évek óta több más katonai egység is viselt. A 20. század elején azonban a fehér kepit szinte kizárólag a

⁴⁰ <https://www.legion-etrangere.com/mdl/page.php?id=92>

⁴¹ <https://www.legion-etrangere.com/mdl/page.php?id=413&block=1>

légiósok viselték. Történtek kísérletek arra, hogy a kepi fehér színét khakire cseréljék, hogy a katonák kevésbé legyenek látható célpontok, de a légiosok ragaszkodtak a megkülönböztető jelzésként is szolgáló fehér színű fejedőhöz, amelyet végül 1933-ban tettek hivatalossá számukra. A fehér kepi átadása a fiatal újoncoknak a kiképzés végén fontos beavatási ceremónia napjainkban is, amely a légios társadalomba való befogadásukat jelképezi.⁴²

A közös éneklés szintén a légios identitás lényeges részét alkotja. Több szerepe is van: közösségépítés, kifejezőeszköz, protokoll, meneteléstámogatás, kikapcsolódás, franciatanulás. Mindezek mellett ugyanakkor a Légio imázsának népszerűsítésére is jól használható. A legrégebbi légios dal, a *Le Chant de la Légion étrangère en Espagne* (Az Idegenlégio dala Spanyolországban) 1835-ből származik, amikor az egység a karlista háborúk idején az Ibériai-félszigeten harcolt. A Légio legismertebb dala, a *Le Boudin* (A véres hurka) 1870 körül jelent meg. Az egység gazdag repertoárral rendelkezett, amelynek egy része sajnos a légios dalgyűjtemények kiadása ellenére sem maradt fenn.⁴³ A Légio büszke a dalaira, amelyeket szívesen mutat be a legkülönbözőbb rendezvényeken. A legismertebbek a különböző felvonulások (pl. a július 14-i a Champs-Élysées-n), ahol a légiosok különleges, a francia hadsereg más egységeinél lassabb tempóban menetelnek, 80–85 lépés/perc sebességgel, ahogyan azt a dalok ritmusa is előírja.⁴⁴

Az ünnepségek különösen fontosak a légiosok életében. A legfontosabb a camerone-i ütközet évfordulójának megünneplése minden év április 30-án. Ez az összecsapás az 1863-as mexikói expedíció során zajlott, amikor a légio 65 embere került szembe 2000 mexikói katonával. A légiosok az utolsó lehetükig harcoltak, súlyos veszteségeket okozva a mexikói csapatoknak. Ez a szellemiség a Légio tagjainak elszántságát, bátorságát, becsületét, méltóságát és az ellenfél iránti tiszteletét szemlélteti, amelyet 1906 óta minden évben nagyszabású rendezvények keretében ünnepelnek meg.⁴⁵ Emellett a karácsony a 19. század vége óta a Légio egyik legfontosabb ünnepe, amely lehetőséget biztosít a légiosok számára, hogy élvezzék a családi együttlét hangulatát. Ez a szolidaritás, a csapatszellem és a bajtársiasság ünnepe, amely a légiosok számára igazi családi összetartozást teremt. A Légio tagjai együtt ünnepelnek, a tisztek és a légiosok megosztják egymással az évnek ezt a különleges időszakát, hogy a tábori lelkesek által celebrált miséken való részvétellel feledtessék a sokakat gyöttrő honvágyat.⁴⁶

ÖSSZEGZÉS

Az Idegenlégio 1831 óta része a francia hadseregnek, és egészen napjainkig öt kontinensen védi a francia érdekeket a legkülönbözőbb missziókban (gyarmatosítás, reguláris hadviselés, békefenntartás stb.). Egyik legismertebb jellemzője, hogy tagjai a világ szinte minden nemzetiségét képviselik, és hűségesen szolgálnak a francia lobogó alatt.

Világmeéretű hírneve elsősorban egymásnak ellentmondó – pozitív és negatív – mítoszokon alapul. Ezek a valós tényeken alapuló mítoszok az elmúlt két évszázad során alakultak ki, és a folyamatosan változó történelmi kontextusban jelentős változásokon mentek keresztül.

⁴² HALLO 2007. 198–201.

⁴³ Lásd pl. COLLECTIF 1998.

⁴⁴ COMOR 2013. 219–224.

⁴⁵ DE GMELINE 2016. 133–158.

⁴⁶ <https://legion-etrangere.fr/mdl/imprime.php?id=649>

Felismerve e mítoszok fontosságát, a Légio hatalmas erőfeszítéseket tett a pozitív mítoszok ápolása érdekében, amelyek hozzájárulhatnak a Légio hírnevének javításához. Ennek során az egység vezetése különösen erős csapatszellemet épített a légios identitás alappilléreit jelentő hagyományok köré.

Ez a folyamat közel egy évszázaddal ezelőtt kezdődött, és az eredmények látványosak, mert a Légioról alkotott kép a negatív mítoszok jelenléte ellenére ma alapvetően pozitív. Alapvetően úgy tekintenek rá mint elit egységre, amely kiváló minőségű önkéntesekből áll, akiket a Légio legendája által vonzott nagyszámú jelölt közül választanak ki. A különleges katonai kiképzést, a világ minden táján fegyveres bevetéseket, magas fizetést és francia állampolgárságot kínáló Légio soraiban közel 160 országból származó önkéntesek teljesítenek szolgálatot.

Összegzőképpen elmondható, hogy a Légio egyedülálló csapatszellemének a kiemelkedő hírnevének az egyik legfontosabb összetevője, amelyet hatékonyan adnak közre a közvélemény számára, így alapvetően ezen alapul az alakulatot övező pozitív mítosz.

IRODALOMJEGYZÉK

Levéltári források

Service Historique de la Défense (SHD).

GR 4 H 257/3. Archives des corps de troupe. Infanterie. Régiments étrangers d'infanterie.

GR 12 P 81. 13e Demi-Brigade de la Légion étrangère.

GR 26 N 862/2. 2e régiment de marche du 2e régiment étranger.

Szakirodalom

BERGOT, ERWAN (1972) *La Légion*. Paris, Balland.

BERGOT, ERWAN (1984): *Régiment de marche de la Légion*. Paris, Presses de la Cité.

BLOND, GEORGES (2008): *Histoire de la Légion étrangère*. Paris, Perrin.

BONNECARRÈRE, PAUL (2006): *Par le sang versé. La Légion étrangère en Indochine*. Paris, Perrin.

CADEAU, IVAN – COCHET, FRANCOIS – PORTE, RÉMY (2021): *La guerre d'Indochine. Dictionnaire*. Paris, Perrin – Ministère des Armées.

COLLECTIF (1998): *Chants de la Légion étrangère*. Aubagne, Bureau information et histoire de la Légion étrangère.

COMOR, ANDRÉ-PAUL (2013): *La Légion Etrangère. Histoire et dictionnaire*. Paris, Robert Laffont - Ministère de la Défense.

COMOR, ANDRÉ-PAUL (1988): *L'épopée de la 13e Demi-brigade de la Légion étrangère (1940-1945)*. Paris, Nouvelles Éditions Latines.

DE GMELINE, PATRICK (2016): *Nouvelle histoire de la Légion étrangère*. Paris, Perrin.

- HALLO, JEAN (2007): *Monsieur Légionnaire*. Paris, Lavauzelle.
- LARROUMET, MARIE (2004): *Mythe et images de la Légion étrangère*. Paris, L'Harmattan.
- MAHUAULT, JEAN-PAUL (2013): *Engagés volontaires à la Légion étrangère pour la durée de la guerre (E.V.D.G.) 1870-71, 1914-18, 1939-45*. Paris, Grancher.
- MAHUAULT, JEAN-PAUL (2006): *Légionnaires et bâtisseurs. « Le grand 5 » (1883-2000)*. L'Harmattan, Paris, 2013
- MONTAGNON, PIERRE (1999): *La Légion étrangère. De 1831 à nos jours*. Paris, Pygmalion.
- NEVIASKI, ALEXIS (2012): *Képi blanc, casque d'acier et croix gammée. Subversion au cœur de la Légion étrangère*. Paris, Fayard.
- O'MAHONEY, THIBAUT (2010): « La Légion aujourd'hui ». *Guerres mondiales et conflits contemporains*. 60. évf. 1. sz. 103–108.
- PORCH, DOUGLAS (1994): *La Légion étrangère 1831-1962*. Paris, Librairie Arthème Fayard.
- THOUMELIN, PIERRE (2013): *L'ennemi utile. 1946-1954. Des vétérans de la Wehrmacht et de la Waffen-SS dans les rangs de la Légion étrangère en Indochine*. Zwickau, Schneider Text.

Internetes források

<https://legion-etrangere.fr/mdl/imprime.php?id=649> Hozzáférés 2023.01.18.

<https://www.legion-etrangere.com/mdl/page.php?id=92> Hozzáférés 2023.01.17.

<https://www.legion-etrangere.com/mdl/page.php?id=413&block=1> Hozzáférés 2023.01.18.